

THE IMAGE OF CAROL I IN THE ROMANIAN UNITED PRINCIPALITIES IN 1866**Tudor Valentin Neamțu, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca**

Abstract: At a brief look upon the major works referring to the Romanian political imaginary, we discover that the perceptions of political power within the Danube Principalities, was not part of the historians main topic to approach. Whether upon Transylvania the most recent investigations in the field of political imagology have favored the subjects as the myth of "the good emperor", the range of Romanians beliefs within the Principalities towards their political leaders was not looked as closely. Therefore the present paper is acceding the field of history of mentalities, willing to reveal overlooked aspects by the historical researches or transmuted by ideologies that altered historiography. The year 1866 marked by the dramatic descent of the popular leader Alexander John Cuza followed by Karl of Hohenzollern – Sigmaringen immediate ascendance, has generated a an outburst in the social imaginary. The great events and their actors become subjects to reflect on, leading to different logics and beliefs. The arrival of Karl of Hohenzollern–Sigmaringen, represented the beginning of a new stage in the Romanian political life, at the same time generating different reactions and outbreaks. The coronation of a German prince triggered different types of manifestations from joy, enthusiasm and interest, to confusion, disillusion, sorrow and even frustration. This article aim is to gather all the component elements of Karl's image from 1866, by conjoining different areas of research for a concluded historical image enriched by aspects provided by historical literature, time's press, memoirs, folklore and cult literature, therefore resulting a conglomeration of original amplitude.

Our enquiries reveal a much different image of the leader Karl in his first year of reign comparing to the one contoured under the auspice of various politics, due to which the image of the ruler was camouflaged in clichés that perpetuated until nowadays.

Keywords: *Karl of Hohenzollern-Sigmaringen, imagology, collective mentality, providential leader, social imaginary.*

O componentă relativ nouă a istoriografiei românești, imagologia poate fi cel mai bine înțeleasă ca o formă elaborată de exprimare a mentalităților diverselor grupuri sociale, prin mituri, utopii, religii. Dincolo de clișeele istoriografiei, care ne-au obișnuit cu imaginea unor domnitori providențiali, mult mai puțin au putut fi studiate profilurile regilor României, într-o perioadă în care chiar existența lor ca persoane a fost supusă interzicerii sau denigrării, iar mai apoi uitării¹. Prin urmare, în această lucrare dorim a readuce la lumină perspective interesante

¹ Carmen Tănăsioiu, *Iconografia regelui Carol*, Editura Amarcord, Timișoara, 1999, p. 7.

asupra felului în care contemporanii săi l-au văzut pe Carol de Hohenzollern Sigmaringen la 1866, anul venirii sale în țară. Din analiza noastră, se pot totodată evidenția diferențele dintre ceea ce se aștepta de la viitorul domn al Principatelor Unite sau ceea ce se credea despre el și ceea ce era de fapt și ar fi putut oferi. Odată intrat în lumina reprezentărilor, Carol este analizat până la moși strămoși, așadar imaginea inițial răspândită este legată de renumele casei de proveniență, a membrilor săi și a legăturilor sau înruderilor cu alte familii conducătoare de seamă. Într-adevăr, primelor menționări ale numelui Carol de Hohenzollern-Sigmaringen din presa românească le sunt asociate beneficiile aduse de aducerea pe tronul României a unui prinț înrudit cu marile familii suverane europene. Accentul se punea ostentativ pe legăturile cu familia imperială franceză, prin mama sa (fiica ducelui Karl de Baden și a Ștefaniei de Beauharnais), înrudită cu Hortense Beauharnais, mama împăratului Napoleon al III-lea, dar și prin bunica din partea tatălui, o prințesă Murat. Legăturile de prietenie sau înrudire cu familia domnitoare din Prusia au contat și ele în propagarea unei imagini favorabile din perspectiva renumelui Casei de Habsburg, însă după cum menționa și Mite Kremnitz, realizatoarea faimoaselor biografii ale lui Carol I și a Elisabetei: “*soarta de mai târziu a prințului Carol a fost influențată printr-aceste apropiate înrudiri și prietenii cu Napoleon III mai mult decât prin prietenii și înruderile cu familia domnitoare din Prusia*”². Așadar, legăturile cu împăratul Franței aveau să-i câștige mult mai mult capital politic atâta timp cât societatea românească se afla sub o puternică influență a culturii franceze. Prin urmare, pentru a crea o imagine favorabilă ideii preluării tronului românesc de către prințul Carol de Hohenzollern Sigmaringen, politicienii români implicați în campania aducerii sale în România au știut să se folosească cu mult tact politic de aceste legături familiale și de prietenie cu Casa Imperială Franceză. Este cunoscut faptul că Napoleon al III-lea l-a susținut pe Carol pentru ocuparea tronului românesc, însă s-a ajuns până la propagarea ideii conform căreia însuși Napoleon venise cu inițiativa numirii acestuia, fapt care a valorat mult în ochii opiniei publice românești.

Prima imagine “difuzată” în Principate este una menită să îi confere popularitate lui Carol, anunțul candidaturii prințului de Hohenzollern fiind răspândit rapid, pentru a crea senzația unui fapt împlinit. Deși nu se obținuse un răspuns din partea Casei de Hohenzollern în privința acceptului tronului României de către prințul Carol, efectul produs de propaganda aducerii sale pare să fi atins efectul scontat, și anume, de a grăbi luarea unei hotărâri pozitive în acest sens. Trebuie menționat încă de la început faptul că aducerea unui prinț din casele

² Mite Kremnitz, *Regele Carol al României – o biografie*, Editura Porțile Orientului, Iași, 1995, p. 13.

suverane europene reprezenta un vechi deziderat al clasei politice românești, exprimat cel mai vizibil în rezoluțiile celor două Divanuri ad-hoc din 1859. Sondarea cerințelor românilor, deși în scop consultativ, fusese făcută într-un mod surprinzător de democratic, dat fiind faptul că informațiile adunate proveneau din partea reprezentanților tuturor categoriilor sociale. Prin logica deducției am fi îndreptățiți să credem că propunerea prințului Carol la Tronul României ar fi reprezentat un motiv de bucurie generalizată la toate palierele societății. Astfel, am da neconținut crezare depeșei trimise la Düsseldorf de către I.C. Brătianu, în care se anunța rezultatul plebiscitului pentru alegerea prințului Carol de Hohenzollern: “*Cinci milioane de români aclamă ca suveran al lor pe prințul Carol... Toate bisericile sunt deschise și vocea clerului se înalță împreună cu a poporului întreg către Cel de Sus, rugându-l să binecuvânteze pe Alesul lor și să-l facă demn de strămoșii săi și de încrederea ce națiunea întreagă și-a pus în el*”³. Însă peste domnia lui Alexandru Ioan Cuza, nu s-a putut trece atât de rapid, mai ales că acesta se bucura de o vastă popularitate, în special în rândurile țărănimii, care, în bună parte, fusese recent împrăștiată. Pe lângă aceasta, trebuie menționat faptul că despre prințul Carol, masele populare nu prea știau nimic. Acest aspect este consemnat și de Cezar Bolliac, care, într-un articol politic referitor la împământenirea principelui de Hohenzollern punea întrebarea în derâdere: “*spună oricine de a mai auzit vorbindu-se de numele acestui principe în România până acum o lună de zile, cu întoarcerea d-lui Ion Brătianu în țară din călătoria sa de turist dupe principii disponibili cu almanahul de Gotha în mână?*”⁴. Cu excepția politicianilor implicați în aducerea sa la tronul României, a burgheziei și intelectualității, care, în bună parte se prezentau interesate de aspectele cotidiene ale vieții politice, persoana lui Carol era complet necunoscută. Timpul scurt pentru campania aducerii sale în țară nu facilitase o propagandă temeinică, fapt pentru care imaginea inițială a prințului, pentru o bună parte a populației, se baza pe idei preconcepționate. Elementele clasice a imaginii germanului, printre care se remarcă seriozitatea, sânguința, spiritul organizatoric, punctualitatea etc., ar fi trebuit să confere imaginii lui Carol o interpretare pozitivă, însă reticența față de un domnitor străin, manifestată cu precădere în popor, a influențat puternic percepția sa, domnitorul rămânând pentru unii, chiar și până la sfârșitul domniei, “prusacul”⁵.

³ Stelian Neagoe (autor secundar), *Memoriile Regelui Carol I – de un martor ocular*, vol. I, Editura Machiavelli, București, 1994, p. 35.

⁴ Cezar Bolliac, *Împământenirea Principelui de Hohenzollern*, 10 Mai 1866, în *Opere*, vol. al II-lea, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1956, p. 179-180.

⁵ C. Tănăsioiu, *op. cit.*, p. 11.

Pentru a exemplifica, revelatoare este istorisirea lui Radu Rosetti care ne dezvăluie modul în care s-au manifestat la plebiscit țăranii comunei Caiuțul:

“Dar numărul țăranilor neslujbași veniți la curte era excesiv de mic. Masa a rămas în zadar mai multe ceasuri pe același loc, tata trimise pe primar să vadă de ce nu vine grosul locuitorilor comunei și să li grăbească venirea ca să iscălească negreșit plebiscitul în acea zi, dar nu mai veni aproape nime și tata, pierzând răbdarea, porunci să se ridice masa de la scară. Repet că relațiunile lui cu țăranii erau excelente, dar ei de astă dată, departe de a-i face pe voie, s-au strâns la primărie și au silit pe notar să scrie următorul text oficial modificat: Noi, subsemnații locuitori ai comunei Căiuțul, nu alegem ca domnitor al românilor pe principele Carol-Ludovic de Hohenzollern, care va domni sub numele de Carol I, sub care text și-au pus degetele pe crucea însemnată de notar în dreptul numelui fiecăruia.

Întrebați asupra motivelor hotărârii lor au răspuns ca nu au avut nici un temei de nemulțămire împotriva lui Cuza, care li-a dat pământurile și i-a scăpat de boieresc și nu vor să aleagă pe Hopînțol, un neamț pe care nu-l cunoaște nimene”⁶.

Această situație, după cum prezintă și memorialistul, nu a fost singulară, *“Căiuțul a fost departe de singura din țară care a manifestat asemenea simțiminte cuziste, dar aceste manifestațiuni au fost cu îngrijire ascunse de guvern”⁷.*

Mult mai efervescentă a fost starea spiritelor în zona Iași, unde propaganda pentru domnul străin era numită de George Panu (la acea vreme tânăr licean) drept *“o zadarnică încercare”⁸*. Tot el afirma: *“Iașul, prin tradiția lui, prin starea spiritelor și prin ideile politice dominante, era pentru domn pământean. De la elevi până la profesori, această idee era susținută cu înverșunare. Mi-aduc aminte că noi, elevii în liceu, nu aveam altă treabă toată ziua și toată noaptea decât a lucra pentru un domn pământean. Ziua fabricam afișe mari pe pânză sau pe hârtie, scrise cu caractere mari caligrafice cu inscripțiile următoare: Nu ne trebuie domn străin!; Românul, stăpân în casă la dânsul!*

Nu știu dacă erau douăzeci de elevi în liceu cari să fie partizanii domnului străin”⁹.

⁶ Radu Rosetti, *Amintiri. Ce am auzit de la alții. Din copilărie. Din prima tinerețe*, Editura Humanitas, București, 2013, p. 460-461.

⁷ *Ibidem*, p. 461.

⁸ George Panu, *Amintiri de la Junimea din Iași*, Editura Polirom, Iași, 2013, p. 43.

⁹ *Ibidem*.

De altfel, cea mai mare acțiune de împotriviare la numirea lui Carol la tronul României este mișcarea separatistă de la Iași din 3 aprilie 1866. Liderii acesteia (membrii familiei lui Nicolae Rosetti-Rosnovanu, cnejii Moruzi, Teodor Lătescu, Neculai Ceur Aslan, arnăutul Inge Robert, dar nu în ultimul rand, Mitropolitul Calinic Miculescu), au organizat o manifestație în sărbătoarea de Duminica Tomii, la 3 aprilie, cu scopul de a împiedica desfășurarea lucrărilor plebiscitului din Palatul Administrativ. Mulțimea adunată în curtea Mitropoliei (în majoritate alcătuită din țărani, dar și agitatori de profesie, bande de greci și pădurarii lui Rosnovanu), întărită după numeroase discursuri antiunioniste și lozinci violente, fusese folosită ca masă de manevră pentru luarea cu asalt a clădirilor guvernamentale. Manifestația a avut ca rezultat o ciocnire violentă între armată și insurgenți, caracterizată de participanți drept un măcel: *“Șarja avu loc și rezultatul fu un deplorabil măcel, o nemaipomenită goană peste garduri și prin ulițe lăturalnice – precum și desăvârșita restabilire a ordinii”*¹⁰ ; *“Bucătăriile militare erau pline de morți. Străzile erau pline de sânge, de cai împușcați și de corpuri omenești”*¹¹. Intenția de a minimaliza semnificația acestui incident sângeros, în scopul grăbirii aducerii prințului Carol în țară, cât și de a nu încuraja o intervenție străină, iar astfel a risca unitatea României cu readucerea țării la starea de dinainte de 1859, i-a determinat pe guvernanți să mușamalizeze multe dintre aspectele acestui eveniment nefast.

Cifrele oficiale asupra plebisitului, publicate în Monitorul Oficial, erau de 689.989 voturi pentru și 224 împotriva numirii lui Carol de Hohenzollern ca domn al românilor¹². Aceste cifre sunt, la rândul lor, puse la îndoială de mulți contemporani ai evenimentului, printre care și Radu Rosetti care menționa în memoriile sale:

*“Am temeiri foarte serioase pentru a crede că, dacă imensa majoritate a alegătorilor a votat fără îndoială Da, numărul voturilor patriotice s-a ridicat în comuni la multe zecimi de mii, care, ca și cele ale marei majorități a comunei noastre, au fost sau pur și simplu neținute în samă la subprefecturi sau prefecturi, sau poate chiar la centru, sau convertite în Da”*¹³. După această judecată putem considera faptul că plebiscitul a fost bazat pe un sufragiu destul de restrâns, ori oamenii de rând sau țărani au fost ținuti la distanță de urne și astfel nu au mai

¹⁰ Anastasie Iordache, *Goleștii. Locul și rolul lor în istoria României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 379.

¹¹ Grigore N. Ionașcu, *După 45 de ani. Mișcarea separatistă din Iași*, Editura Întâia Tipografie P. M. Pestemalgioglu, Brăila, 1911, p. 4-7.

¹² Daniel Boroș, *Imaginea lui Carol I la români*, lucrarea citată este o teză de doctorat coordonată de profesorul Ladislau Gyemant, Cluj-Napoca, 2010, p. 43.

¹³ R. Rosetti, *op. cit.*, p. 461.

reușit să-și exprime votul. În această ordine de idei, putem concluziona că noua dinastie a fost chiar lipsită de bază populară¹⁴.

La fel, în memoriile marelui logofăt Nicolae Șuțu, acesta face o scurtă rememorare a evenimentelor din preajma plebiscitului încercând să găsească logica convingerilor poporului român asupra candidatului ce a influențat exprimarea votului într-un anumit mod. Analiza sa este atât de savuroasă încât parcă nici nu mai era nevoie de concluziile sale finale, în care, contestă deplina azeziune și încredere în favoarea prințului străin, dar apreciază totuși îndemânarea politicianilor care au reușit aducerea lui Carol în țară folosindu-se de necunoștința sau lipsa de cultură politică a majorității românilor: *“În 1864, poporul vota aproape în unanimitate plebiscitul privind lovitura de stat sau dictatura principelui Cuza. La 24 ianuarie 1866 sărbătorea alegerea acestui principe cu un Te-Deum și cu luminații. La 11 februarie următor era chemat să-l aleagă pe contele de Flandra și după trei săptămâni răspundea la un plebiscit care ridica la demnitatea de domn pe principele Carol de Hohenzollern. Se purta așa din convingere? Defel. Micul număr de persoane care țineau soarta noastră în mâini îi sugeraseră să spună Da pentru un personaj necunoscut. A procedat pentru contele de Flandra cum ar fi făcut-o pentru oricare alt nume. Poți spune că acest vot, ca și cele dinainte, a fost expresia voinței naționale? Ar însemna să-ti bați joc în mod ciudat de cuvinte și să negi orice urmă de bun-simț a națiunii, să-ți faci iluzii asupra realității și judecății publicului”¹⁵. În susținerea acestei idei este interesantă mențiunea Sabinei Cantacuzino, care evoca în memoriile sale eforturile financiare pe care familia Brătianu a fost nevoită să le facă pentru a susține campania aducerii prințului străin: *“Dar această călătorie și propagandă prin presă în străinătate costaseră bani mulți. Guvernul din țară nu i-ar fi dat. Tata a cheltuit din punga lui și, când a trebuit să plătească datoria făcută, a vândut moșia de zestre a mamei, Pleșoiul, care era în familia ei de mai multe generațiuni...”¹⁶. Conform acestor afirmații suntem înclinați a concluziona că ar fi imprudent a considera numirea lui Carol la tronul românesc, rezultat al tuturor efuziunilor sentimentale izvorâte din vechile aspirații naționale de la 1859, sau alte cugetări patriotice de bun simț, inocente în dezideratele pentru care pledează. Tentația mitologică de a-l face mult mai mare pe Carol I (în urma**

¹⁴ Guy Gauthier, *Acvile și lei. O istorie a monarhiilor balcanice*, Editura Humanitas, București, 2004, p.176.

¹⁵ Filitti Georgeta (trad. studiu introd., note, comentarii), *Memoriile Principelui Nicolae Șuțu, mare logofăt al Moldovei (1798-1871)*, Editura Humanitas, București, 2013, p. 362-363.

¹⁶ Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei Ion C. Brătianu. 1821-1891*, ediția a III-a, Editura Humanitas, București, 2013, p. 65.

realizărilor sale), după cum afirma și istoricul Lucian Boia¹⁷, a afectat istoriografia în sensul în care, au fost umbrite asprete precum disperarea politicianilor, în mare parte implicați în detronarea lui Alexandru Ioan Cuza, în a găsi un principe străin care să accepte coroana unui stat amenințat, șubred, sărac, precum și condiția de vasal al sultanului. Eludarea acestor aspecte ne oferă o perspectivă interesantă a stării de fapt a lucrurilor, conform căreia venirea unui principe străin reprezenta o necesitate imperativă, pentru care, după cum se vede, unii au fost nevoiți a face mari sacrificii. Cu toate acestea, după cum spunea Lucian Boia în retrospectiva sa asupra suveranilor României, “*Până la urmă, românii au avut noroc. E greu de crezut că ar fi putut descoperi un suveran mai potrivit cu țelurile urmărite atunci, decât a fost Carol*”¹⁸. Noroc a fost, după opinia lui Vasile Alexandrescu-Urechia, și refuzul principelui de Flandra, care “*Surd cum era din fire, acesta rămăsese surd la apelul românilor, pentru norocul națiunii noastre, căci îi dete ocaziune să-și dea domnitor în persoana lui Carol de Hohenzollern*”¹⁹.

Un alt inconvenient, ce merită evocat, care a generat o reacție ostilă numirii lui Carol ca domn al românilor, reprezenta originea sa germană. În condițiile în care opinia publică românească era animată de vădite sentimente filofranceze, generate de “*comunitatea de neam, similitudinile de fire și mai ales mărimea binelui făcut de Franța și de Napoleon al III-lea*”²⁰, accesarea la tronul românesc a unui prinț de neam german nu putea fi văzută cu ochi buni. Radu Rosetti vorbește chiar despre “*lipsa de simpatie pentru Germania și germani, care pare înăscută în firea poporului nostru*”²¹. Însă atașarea numelui împăratului Napoleon al III-lea la anunțurile candidaturii lui Carol (ca susținător al său), avea să contribuie mult prin edulcorarea realității ocupării tronului românesc de către un prusac. Cu toate acestea, Carol rămânea o personalitate față de care se manifesta o reală reticență datorată mediului german de proveniență. “*Neromânitatea*” prințului a figurat ca o armă principală în arsenalul argumentelor ostile²². Instaurarea dinastiei unui principe german era considerată de-a dreptul un pericol ce ducea la alterarea spiritului național românesc²³. Exemplu stau articolele politice ale lui Cezar Bolliac în care acesta găsește necesară muștrarea liderului liberalilor, Ion

¹⁷ Lucian Boia, *Suveranii României. Monarhia o soluție?*, Editura Humanitas, 2014, București, p. 37. În recenta lucrare sunt dezbătute mai pe larg efectele popularității exponenților familiei regale.

¹⁸ *Ibidem*, p. 38.

¹⁹ Vasile Alexandrescu-Urechia, *Din tainele vieții. Amintiri contimporane (1840-1882)*, Editura Polirom, București, 2014, p. 161.

²⁰ R. Rosetti, *op. cit.*, p. 506.

²¹ *Ibidem*, p. 496.

²² L. Boia, *op. cit.*, p. 33-34.

²³ *Ibidem*, p. 27.

Brătianu și a celor favorabili prințului străin, pe motivul că ar fi “*înstrăinați, prin misiunile lor de cerșetorie pe la străini*”²⁴. Atitudinea sa protecționistă față de cultura, tradițiile și obiceiurile indigene poate fi pusă pe seama preferințelor sale în favoarea culturii franceze precum și a regimului republican, însă prin ea ne este dezvăluită totodată concepția sa asupra prințului german și a efectelor alegerii sale, pe care le consideră de-a dreptul nocive: “*...ne vom îneca naționalitatea în berea nemțească, uitând cine am fost, cine suntem și cine trebuie să fim? ...o dinastie străină se va încongiura de o curte străină, cu civilizațiune străină... în puțin timp, o civilizațiune putinte străină va strivi civilizațiunea născândă indigenă... Teme-te de civilizațiunea germană, d-le Brătiane! este putinte și deznaționalizatoare!*”²⁵. Atitudinea lui C. Bolliac poate fi considerată drept una chiar xenofobă, dacă nu, cel puțin germanofobă, exprimată cel mai vizibil în afirmațiile: “*Cărui străin? – germanului? germanului de care se cutremură toată rasa latină, cu care este în rebel perpetuu toată rasa latină de 2000 de ani fără întrerupere!*”²⁶.

În “epoca fanteziilor latiniste” nu era cu puțință să nu se ivească astfel de reacții, pe care le întâlnim, de altfel, și la alții precum Ion Heliade Rădulescu sau B. P. Hasdeu, cel din urmă afirmând, făcând cu siguranță aluzii la venirea noului domnitor, că “*străinul, ...nu poate fi frate*”²⁷. De altfel, acesta și-a exprimat motivul votului în contra alegerii lui Carol I, fiind un susținător al Tronului național și “*contra principiului domnului străin de rasă nelatină*”²⁸. Cu toate acestea, a revenit asupra convingerilor sale, în urma evenimentelor violente din aprilie, din Iași 1866, declarându-se pentru alegerea lui Carol în interesul salvării Unirii. Ion Heliade Rădulescu

Discursul propagandistic referitor la alegerea prințului Carol, îl prezintă, însă, pe acesta într-o lumină mult diferită. Pentru a da legitimitate numirii sale, în discursurile de promovare a imaginii candidatului se face adesea apel la instanțe supreme precum Poporul sau Națiunea, Divinitatea ori Rațiunea de Stat. Venirea domnitorului ne este prezentată ca fiind corespondentă voinței divine, Carol devenind, astfel, un instrument întruchipat al Providenței. La scurt timp după ocuparea tronului, în discursul prodinastic începe a se contura

²⁴ C. Bolliac, *A patra scrisoare confidențială a D-lui Ioan Brătianu la Paris*, 22 martie 1866, în *op. cit.*, p. 178.

²⁵ *Ibidem*, p. 174-175.

²⁶ Idem, *Împămintenirea Principelui de Hohenzollern*, 10 Mai 1866, în *op. cit.*, p. 181.

²⁷ Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Fraternitatea și Unirea*, 1866, în *Opere*, vol. IV: Publicistica politică 1858-1904, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, București, 2006, p. 121.

²⁸ Mircea Eliade, *Hasdeu și Domnitorul Carol*, în B. P. Hasdeu, *Scieri literare morale și politice*, tom II, Editura Fundației pentru Literatură și Artă “Regele Carol II”, București, 1937, p. 325.

o adevărată tematică a predestinării, a alegerii divine, conform căreia este stabilită o legătură directă, transcendentă, între divinitate și domnitor, prin care, totodată, îi sunt conferite celui din urmă atribute mesianice. Menirea sacră a lui Carol de a deveni domnitorul românilor nu mai putea fi contestată atâta vreme cât însăși Providența se decisese asupra persoanei lui. Astfel, orice împotrivire ar fi fost în contra ordinii ancestrale a lucrurilor. Elocvent este exemplul discursului ținut de Dumitru Brătianu, primarul Bucureștiului, prin care acesta îndemna populația capitalei să voteze în favoarea alegerii lui Carol și în care se regăsesc toate aceste elemente mistice:

“Români! Toată Europa are încredere nemărginită în ursita voastră... Și ce! voi, voi numai, făptuitorii acestei ursite, o să lipsiți de încredere într-însa astăzi tocmai când ea are să rostească ultimul său verb? Nu simțiți, fraților, nu simțiți că dumnezeirea furnică în toată ființa voastră, nu vedeți pe trimisul lui Dumnezeu?...Nu pierdeți un minut, concetățeni și voi toți, poporul, astăzi marele pontifice al bisericii vii a României, săvârșiți înaintea omenirii întregi și înaintea lui Dumnezeu Sfintele Taine ale acestei mari zile, dați botezul inimilor voastre, ungeți cu mirul credinții voastre pe domnitorul Românilor și unsul vostru va fi unsul lui Dumnezeu, va fi eroul României viitoare...”²⁹.

Acest tip de discurs, prin care se conferea popularitate și prestigiu imaginii prințului străin, avea totodată scopul de a ușura misiunea acestuia, însă nu îl prezintă dintr-o perspectivă personalizată, fapt ce denotă slaba apropiere dintre emițătorul mesajului propagandistic și Carol³⁰. Odată cu venirea prințului în țară, contactul dintre civilizația pe care acesta o reprezenta și cea românească devine unul direct și puternic, generând influențe reciproce, reacții pozitive, dar și negative³¹.

Sosirea la Turnu Severin în ziua de 8/20 mai 1866 a Principelui Carol de Hohenzollern avea să marcheze debutul unui alt tip de imagine. Până la intrarea sa în țară, am avut de-a face mai mult cu o imagine indusă, trecută prin filtrul ideologic al politicianilor, care, în postura de “*corifei ai demagogiei*”³² (după cum îi numea Nicolae Șuțu în memoriile sale), prin strategii populiste, calități oratorice sau alte deprinderi folosite la manifestații (ovații, adulări) au insuflat o stare de efervescență, de așteptare mesianică, uzând în mod excesiv apelul la instanțe supreme pentru a stârni pasiuni și a încânta mulțimile asupra unui viitor strălucit.

²⁹ R. Rosetti, *op. cit.*, p. 464-465.

³⁰ D. Boroș, *op. cit.*, p. 25.

³¹ *Ibidem*, p. 22.

³² *Memoriile Principelui Nicolae Șuțu...*, p. 371.

Odată intrat în lumina reprezentărilor mediate de un contact direct, descoperim o imagine diferită, mult mai naturală, apropiată realității prin însăși natura percepțiilor subiective. Ea se desprinde de imaginea promovată în discursurile oficiale, (stilizată, idealizată) și are un caracter intim, din perspectiva faptului că în ea este concentrată expresia sinceră a felului în care se raportează persoana fiecăruia la domnitor.

Venirea prințului Carol la tronul românesc, cu toate că a generat reacții diferite (pentru unii împlinirea unui vechi deziderat, iar pentru alții un motiv de mâhnire), a suscitât, totuși, un sentiment de optimism izvorât din speranța unui nou început. Pentru mulți, însă domnia prințului german era considerată a fi efemeră, anticipându-i-se un final asemănător predecesorului său. Chiar în memoriile lui Carol (aflat în cursul călătoriei spre România) regăsim astfel de considerații, împărtășite în discuțiile politice pe tema alegerii prințului german la tronul României: *“Noul prinț va ajunge tot atât de imposibil ca și Cuza. N-o să treacă mult și o să-l gonească românii și pe acesta!”*³³.

Primirea lui Carol fusese organizată de guvern în chip fastuos, atât pentru a demonstra prințului german încrederea ce poporul și-a pus-o în el, cât și pentru a propaga la nivelul maselor imaginea unei mari personalități, demne de admirație și respect, a cărei întâmpinare oficială, plină de solemnitate era o necesitate imperativă. Călătoria spre capitală ne este descrisă cel mai bine în *“Memoriile Regelui Carol”*, în care este prezentat destul de detaliat felul în care populația localităților prin care convoiul princiar a trecut, s-a manifestat la întâmpinarea acestuia. După debarcarea la Turnu Severin, unde incognito-ul prințului a mai fost păstrat (din pricina posibilității trecerii Dunării a trupelor turcești de sub comanda lui Omer-pașa la știrea debarcării lui Carol în țară), echipajul, în *“galopul cel mai sălbatic”*, ajunse la Craiova³⁴. Primirea este descrisă în mod edificator: *“Acolo îl aștepta o mulțime enormă, căci telegraful dusese în toată țara vestea fericitului eveniment. Un ura! tunător și care nu voia să se sfârșească primi pe prinț, când trăsura se opri înaintea unui umbrar. Prințul ținu o cuvântare. El își exprimă, în franțuzește, bucuria că se afla acum în mijlocul fiilor țării sale. Ultimele sale vorbe fură acoperite de exclamații entuziaste și o adevărată ploaie de flori și cununi căzu asupra tânărului prinț”*³⁵. Scenariul se prezintă descris asemănător și pentru orașele următoare din traseul spre București: la Slatina *“populația se adunase de pretutindeni și se grămădise pe amândouă țărmurile râului (Olt), primind cu*

³³ *Memoriile Regelui Carol I...*, vol. I, p. 48.

³⁴ *Ibidem*, p. 51.

³⁵ *Ibidem*.

aclamații pe tânărul domnitor”; la Pitești “*se pregătise prințului o primire însuflețită, cu cuvântări și cu muzică. Primarul prezintă pâine și sare pe o tavă de argint; fete îmbrăcate în alb presărau flori în calea prințului*”³⁶. La primirea ospitalieră contribuie și personalități cu mai mare notorietate, care se oferă să îl găzduiască pe timpul nopții pe prinț sau îl invită să poposească la moșiile lor pentru a servi masa. Primirea cu cel mai mult fast fu organizată, însă, la București, unde toată protipendada societății capitalei ieșise în întâmpinarea noului domnitor. Mulțimea adunată pentru solemnitățile primirii (în memorii ni se oferă cifra de 30.000 de oameni), împreună cu primarul Bucureștiului, Dumitru Brătianu, care îi înmână prințului cheia orașului, manifestă un entuziasm deosebit la vederea lui Carol la Băneasa. Tot în “*Memoriile Regelui Carol I*” ne este descris și faptul că intrarea lui Carol în București coincise cu pornirea unei ropote torențiale de ploaie, care, în contextul secetei ultimelor luni fu interpretată ca un semn divin de bun augur, cât și ca “*o întâmplare fericită, care făcu adâncă impresie, deoarece românii, ca toți orientalii, privesc ploaia drept o mare fericire și de aceea, nu cunosc o salutare mai frumoasă de bun venit decât să arunce apă în calea unui nou venit*”³⁷. La Mitropolie, după un scurt Te-Deum, a urmat depunerea jurământului, act solemn la care prințul Carol răspunsese în limba română, ferm : “*Jur*”. Apoi, acesta ținu un discurs în fața unui auditoriu numeros, referitor la care dorim a trece în revistă câteva aspecte interesante. Pentru aceasta este necesară citarea unor paragrafe din cuprinsul discursului pe care le considerăm importante pentru identificarea elementelor ce țin de imaginea construită a lui Carol: “*Ales în mod spontan de către națiune principe al României, am părăsit fără să ezit, patrie și familie pentru a răspunde la chemarea acestui popor, care mi-a încredințat destinele sale. Punând piciorul pe acest pământ sacru, am și devenit Român. (...)Providența care a condus pe Alesul D-voastre până aici și care a înlăturat toate piedicile din calea Mea, nu va lăsa neîndeplinită opera Sa! Trăiască România!*”³⁸. Această declarație, oricât am încerca a o detașa de vreo imixtiune cu domeniul religios, nu poate să nu reflecte un puternic caracter mesianic. Sunt evocate așteptările poporului, sacrificiul “*Alesului*” cât și intervenția divină în sprijinul misiunii acestuia, toate aceste elemente se confundă cu destinul lui Cristos pentru mântuirea lumii. În sens strict strategic, apelul la divinitate cât și la voința națiunii, în discursul lui Carol, aveau scopul de a sublinia legitimitatea alegerii lui, cât și de a sensibiliza auditoriul. Pe lângă tematica predestinării pe care, după cum se observă a preluat-o chiar și Carol în discursul său, se remarcă încă din incipit o nouă idee care va deveni, chiar până la

³⁶*Ibidem*, p. 53.

³⁷*Ibidem*, p. 55.

³⁸ Carol I, Rege al României, *Cuvântări și scrisori*, tom I, Editura Institutului de Arte Grafice “Carol Göbl”, București, 1909, p.14.

sfârșitul domniei, laitmotivul discursurilor prodinastice. Este vorba despre tema sacrificiului prințului, care se prezintă în diferite nuanțe în materialele de promovare a imaginii lui Carol. De exemplu: acceptarea venirii în Principate și a responsabilității conducerii este echivalată cu sacrificiul preluării poverii destinului Principatelor în schimbul renunțării la un trai liniștit, într-un mediu occidental, luxos; sacrificiul prin muncă, impus de datoria devotamentului pentru cauza românească, precum și de jurămintele depuse și, nu în ultimul rand, sacrificiul suprem, des evocat în momentele de cumpănă, prin care se afirmă dispoziția de a-și ceda propria viață pentru țară.

La primul contact al lui Carol cu spațiul românesc ne este înfățișată imaginea unui prinț obișnuit cu mediul occidental, civilizată, pe care îl vede în contrast cu cel nou, retrograd și subdezvoltat. Nici capitala nu reușise să facă impresia “că Bucureștii s-ar afla printre cele mai mari orașe din Orient”³⁹, prințul fiind surprins într-un mod neplăcut de aspectul caselor “mai puțin decât modeste”⁴⁰, de pavajul care “atât de prost era, încât ți-ai fi dorit ca mai bine să fi lipsit”⁴¹, cât și de palatul unde avea să-și stabilească noua reședință, o casă modestă, cu un singur etaj, ale cărei împrejurimi “erau cu totul neîngrijite, iar dacă priveai pe fereastră, zăreai o șatră de țigani”⁴². Cu toate acestea, prințul Carol, deși observă problemele ce țin de aspectul estetic al capitalei, este încântat de căldura cu care a fost primit în noua sa țară.

Pentru o bună parte a elitei politice românești, imaginea lui Carol I la începutul domniei se prezenta, totuși, favorabilă. Cu excepția unor vechi familii boeresti, ce se opuneau cu îndârjire, câteva autoproclamate princiare (prin simplul fapt al ocupării tronului unuia dintre principate de către un membru al lor) precum și a susținătorilor loiali vechiului domnitor, principele străin era văzut, în general, drept garantul unei noi ordini. Vremurilor de încordare de la începutul anului 1866 părea că li se pune capăt, aducându-se odată cu principele Carol, un dram de stabilitate. Iar acesta a știut cum să-și câștige capital politic insistând asupra ceea ce lipsea cu desăvârșire în viața social-politică românească și anume ordinea. Edificativă este concluzia discursului ținut de Carol după semnarea Constituției: “Țara a intrat într-o stare normală. Un guvern monarhic constituțional este așezat: să stăruim cu toții ca prin leala și sinera aplicare a principiilor aceste constituțiuni, să se poată produce binefăcătoarele ei roade. Domnilor deputați!... Cu această sacră avere, toți întruniți, vom

³⁹*Ibidem*, p. 60.

⁴⁰*Ibidem*.

⁴¹ M. Kremnitz, *Regele Carol al României. Povestea unei vieți*, Editura Corint, București, 2014, p. 44.

⁴²*Ibidem*, p. 45.

*putea merge cu înlesnire și siguranță pe calea ce este deschisă înainte-ne*⁴³. Într-adevăr, istoria Principatelor cunoscuse o îndelungă tradiție a dezordinii și ineficienței guvernamentale alimentate de conflicte și aranjamente individuale, predominante într-un mecanism instituțional slab și coruptibil. Schimbarea neîncetată a domnitorilor, anulând orice principiu al continuității, nu a avut ca rezultat decât să perpetueze o instabilitate deja înrădăcinată⁴⁴. Soluția instaurării unei dinastii autohtone ar fi iscat cu siguranță alte conflicte, perpetuându-se același păienjeniș al intrigilor, croșetat de uneltirile pretendenților munteni și moldoveni la tron. Din această perspectivă, primirea coroanei românești de către Carol de Hohenzollern putea fi privită ca un remediu, dacă nu, cel puțin, ar fi fost greu de crezut că putea aduce ceva mai rău decât înainte.

Prin urmare, Carol a încercat să se bazeze pe speranța în mai bine a românilor, căutând să se apropie de ei, identificându-se încă de la început cu aceștia, pentru a-și spori popularitatea. Tot în această direcție se înscrie și atitudinea conciliatoare de care prințul a dat dovadă în primul său act de stat, grațindu-l pe mitropolitul Moldovei, Calinic Miclescu, care se aflase în fruntea separatiștilor în răscoala de la Iași din 3/15 aprilie. Aceeși atitudine o manifestase și față de elementele din armată implicate în lovitura de stat din 11 februarie, soldată cu detronarea lui Cuza. Carol avea să pună capăt presiunilor pentru impunerea măsurilor punitive împotriva celor care și-au încălcat jurământul față de vechiul domnitor și normele militare, implicându-se în odiosul complot. Decizia domnitorului s-a dovedit una profitabilă, în condițiile în care el a reușit a-și crea o imagine pozitivă, a unei persoane echilibrate și calme, care nu consideră actele de vendetă personală o modalitate propice de a-și exercita puterea în spiritul drepții⁴⁵. Vizita în Moldova (întreprinsă într-un scop asemănător) cât și obținerea recunoașterii internaționale a domniei lui Carol I, au avut efecte la fel de benefice asupra imaginii sale. Prin dobândirea legitimității din partea puterilor străine și în special, din partea Curții suzerane, Carol reușise, totodată întărirea poziției sale de lider al românilor, după cum și tatăl său, Carol Anton, observa: *“Mi se pare, după toate ipotezele ce fac pe temeiul experiențelor mele politice, că ți-ai consolidat serios poziția, pe care ai avut mult curaj când ai acceptat-o. Călătoria la Constantinopol ai pornit-o și ai urmat-o cu multă*

⁴³ “Românul”, Anul al X-lea, 30 Iunie-1 Iulie, 1866, p. 305.

⁴⁴ L. Boia, *op. cit.*, p. 22.

⁴⁵ B. Daniel, *op. cit.*, p. 31.

dibăcie și printr-înșă s-a luat mai ales puterilor străine orice pretext de a se mai amesteca... ”⁴⁶.

La o privire de ansamblu asupra anului 1866, analiza imagologică asupra tânărului domnitor se prezintă un subiect destul de controversat datorită faptului că mentalitatea românească din Principatele Unite nu poate fi uniformizată și redusă într-atât încât să putem extrage o singură imagine șablon asupra liderului Carol I. Primul an al domniei, an al tranziției, de acomodare pentru prințul Carol, a fost marcat de greutățile izvorâte din lipsa culturii dinastice, pe care și Titu Maiorescu o sesiza: *“adevărată greutate a situației interne era lipsa oricărui simțământ dinastic în poporul român, deprins de atâtea generații cu domniile efemere, indiferent la dese schimbări ale indivizilor de pe tron, mai indiferent acum în urma răsturnării lui Cuza-Vodă și în care popor, totuși, dacă noua monarhie constituțională avea să-i garanteze viitorul, trebuia înrădăcinat acel cuget trainic de credință în persoana domnitorului și în perspectiva succesiunii ereditare la tron”⁴⁷.*

* Această lucrare a fost posibilă prin sprijinul financiar oferit de Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013, cofinanțat prin Fondul Social European, în cadrul proiectului POSDRU/159/1.5/S/132400, cu titlul „Tineri cercetători desucess – dezvoltare profesională în context interdisciplinar și internațional”.

Bibliografie:

1. Ziarul “Românul” (“*Românul*” după ortografia vremii), 1866, București.
2. Boia Lucian, , *Suveranii României. Monarhia o soluție?*, Editura Humanitas, 2014, București.
3. Bolliac Cezar, *Împămintenirea Principelui de Hohenzollern*, 10 Mai 1866, în *Opere*, vol. al II-lea, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1956.
4. Idem, *A patra scrisoare confidențială a D-lui Ioan Brătianu la Paris*, 22 martie 1866, în *Ibidem*.

⁴⁶ *Memoriile Regelui Carol...*, vol I, p. 140.

⁴⁷ Titu Maiorescu *Istoria contemporană a României (1866-1900)*, Editura Universității Titu Maiorescu, București, 2002, p. 12.

5. Boroș Daniel, *Imaginea lui Carol I la români*, coord. Ladislau Gyemant, Cluj-Napoca, 2010.
6. Cantacuzino Sabina, *Din viața familiei Ion C. Brătianu. 1821-1891*, ediția a III-a, Editura Humanitas, București, 2013.
7. Carol, Rege al României, *Cuvântări și scrisori*, tomul I, Editura Institutului de Arte Grafice “Carol Göbl”, București, 1909.
8. Eliade Mircea, *Hasdeu și Domnitorul Carol*, în B. P. Hasdeu, *Scrieri literare morale și politice*, tom II, Editura Fundației pentru Literatură și Artă “Regele Carol II”, București, 1937.
9. Filitti Georgeta (trad. studiu introd., note, comentarii), *Memoriile Principelui Nicolae Șuțu, mare logofăt al Moldovei (1798-1871)*, Editura Humanitas, București, 2013.
10. Gauthier Guy, *Acvile și lei. O istorie a monarhiilor balcanice*, Editura Humanitas, București, 2004.
11. Hasdeu Petriceicu Bogdan, *Fraternitatea și Unirea*, 1866, în *Opere*, vol. al IV-lea: Publicistica politică 1858-1904, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, București, 2006, p. 121.
12. Ionașcu Grigore, *După 45 de ani. Mișcarea separatistă din Iași*, Editura Întâia Tipografie P. M. Pestemalgioglu, Brăila, 1911.
13. Iordache Anastasie, *Goleștii. Locul și rolul lor în istoria României*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.
14. Kremnitz Mite, *Regele Carol al României. Povestea unei vieți*, Editura Corint, București, 2014.
15. Idem, *Regele Carol al României – o biografie*, Editura Porțile Orientului, Iași, 1995
16. Maiorescu Titu, *Istoria contemporană a României (1866-1900)*, Editura Universității “Titu Maiorescu”, București, 2002.
17. Neagoe Stelian (autor secundar), *Memoriile Regelui Carol I – de un martor ocular*, vol. I, Editura Machiavelli, București, 1994.
18. Panu George, *Amintiri de la Junimea din Iași*, Editura Polirom, Iași, 2013.
19. Radu Rosetti, *Amintiri. Ce am auzit de la alții. Din copilărie. Din prima tinerețe*, Editura Humanitas, București, 2013.
20. Tănăsioiu Carmen, *Iconografia regelui Carol*, Editura Amarcord, Timișoara, 1999.
21. Urechia Alexandrescu Vasile, *Din tainele vieții. Amintiri contimporane (1840-1882)*, Editura Polirom, București, 2014.